

Emma Väisänen

Musikaalinen minä!

Miten soitonopettaja voi tukea esiopetusikäisen lapsen yksilöllistä lahjakkuutta?

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

15.5.2023

Tiivistelmä

Tekijä:	Emma Väisänen
Otsikko:	Musikaalinen minä! – Miten soitonopettaja voi tukea esiopetusikäisen lapsen yksilöllistä lahjakkuutta?
Sivumäärä:	34 sivua + 3 liitettä
Aika:	15.5.2023
Tutkinto:	Musiikkipedagogi (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Musiikin tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto:	Soiton- ja laulunopetus
Ohjaaja:	Annu Tuovila,
Ohjaaja:	Juha Karvonen, FM

Opinnäytteeni käsittelee 5–6-vuotiaiden lasten soitonopetusta. Pohdin opinnäytetyössä seuraavia kysymyksiä: Mitä musikaalisuus on? Miten lapsen yksilöllistä lahjakkuutta voi tukea? Millaiset luontevahvuudet ovat suotuisia soiton opiskelussa? Miten näitä vahvuuksia löytää ja kuinka niitä harjoitellaan? Miten syntyy polku kohti pitkää musiikkiharrastusta?

Opinnäytetyöni perustuu kirjalliseen tietoperustaan: lähdeaineistona on oppaita, kirjoja ja artikkeleita. Sain lähdeaineistosta kattavan lisän pedagogiseen käyttöteoriaani erilaisia opetustapoja, harjoituksia sekä henkilökohtaisen kasvun välineitä.

Työ on katsaus siihen, miten soitonopettaja voi huomioida ja antaa tilaa lapsen yksilölliselle lahjakkuudelle, vahvuuksille ja musiikillisen ilmaisun tarpeille. Tällaisia keinoja ovat mm. se, että opettaja perehtyy omiin ja oppilaidensa vahvuuksiin ja temperamenttiin. Soitonopetukseen voi liittää harjoitteita vahvuuksien huomaamiseksi ja nimeämiseksi. Lasten kehitystasoihin sekä niiden asettamiin vaatimuksiin tutustuminen on myös avuksi.

Opinnäytetyöni antaa varsinkin tuoreelle soitonopettajalle vinkkejä esiopetusikäisten lasten opettamiseen. Vinkkejä voi soveltaen toteuttaa myös vanhempien oppilaiden kanssa.

Avainsanat: musikaalisuus, musiikkipedagogi, kasvatopsykologia, soittaminen, soitonopetus, musiikkioppilaitokset, lapset, positiivinen pedagogiikka, vahvuudet, luontevahvuudet

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Author: Emma Väisänen
Title: Musical Me!: How Can Instrument Teachers Support the Individual Talent of Children Aged 5 and 6?
Number of Pages: 34 pages + 3 appendices
Date: May 15, 2023

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Music
Specialisation option: Instrument and Vocal Pedagogy
Supervisor: Annu Tuovila, DMus
Examiner: Juha Karvonen, MA

The subject of my Bachelor's project is teaching music to children aged 5 and 6. I will tackle the following questions: What is musical talent? How can we support the individual talents of our young students? Which character strengths are beneficial for learning an instrument? How can you find these strengths and how to practice them? How to create a path into a long-lasting hobby in music?

My Bachelor's project is based on a literary review of guides, books and articles. From this material I have gained a significant addition to my own pedagogic theory of teaching methods, exercises, and tools for personal growth.

This project report is an overview of the ways an instrument teacher can acknowledge and give way for children's individual talent, strengths, and needs for musical expression. Teachers can, for example, get to know their own and their students' character strengths and temperament. Different exercises to find and name character strengths can be applied to lessons. It is also beneficial to get familiar with the development phases and their requirements in children.

My report provides tips for teaching 5 and 6-year-old children, especially for new teachers. These tips can be applied to teaching older students as well.

Keywords: Musical talent, music pedagogy, educational psychology, music, music institutes, children, positive pedagogy, character strengths

The originality of this thesis has been checked using Turnitin Originality Check service.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musikaalisuus esiopetusikäisissä lapsissa	2
2.1	Musikaalisuus taitona ja ominaisuutena	3
2.2	Kasvatusta vai geneettistä?	4
3	Lapsen oman lahjakkuuden tukeminen	5
3.1	Opettajan suhtautumisen merkitys	5
3.2	Temperamenttitietous soitonopetuksessa	6
3.3	Motivaatiosta soitonopiskelussa	7
4	Soitonopiskelua tukevat luontevahvuudet	9
4.1	Sinnikkyys on tie onnistumiseen	12
4.2	Itsesäätelyn voimin kohti tavoitteita	14
4.3	Innostus auttaa jaksamaan	17
4.4	Opi ilolla, kehity vauhdilla	19
4.5	Luovuus – ei vain taiteilijoiden vahvuus	19
5	Lapsen musikaalisuuden löytäminen	21
5.1	Lapsen kehitystason ja persoonan huomioiminen	22
5.2	Tekniikoita musikaalisuuden kartoitukseen	23
5.3	Ympäristön merkitys	25
5.4	Opetustilanne	26
5.4.1	Eheä kasvatussuhde	26
5.4.2	Myönteisten tunteiden merkitys	28
6	Kootut vinkit	30
6.1	Soittotunnille	30
6.2	Henkilökohtaiseen kasvuun	31
6.3	Yhteistyöhön kodin kanssa	32
7	Pohdinta	33
	Lähteet	36
	Liitteet	38

Tyhjä jäävuori	38
Tavoitetaulu, tyhjä	39
Päivän fiilis -taulu, tyhjä	40

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössäni käsittelen musikaalisuutta ilmiönä ja rakennettavana taitona 5–6-vuotiaissa lapsissa. Näkökulmani on yksilöopetuksessa, sillä soittoharrastus saatetaan aloittaa nykyisin entistä nuorempana. Muskarista siirryttäessä yksilötunneille kasvattajan koulutus muuttuu aika paljonkin, eikä isolla osalla soitonopettajista ole kokemukseni mukaan riittäviä tietoja esiopetusikäisten kehitystasoista ja potentiaalista.

Tuon esiin musikaalisuutta tukevia vahvuuksia. Pohjaan nämä vahvuudet Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen teokseen *Huomaa Hyvä* (2017). Vahvuuksista valitsin omasta mielestäni esiopetusikäisten soitonopetuksessa tärkeimmät, ja kerron erilaisia tapoja keskustella vahvuuksista sekä löytää ja tukea niiden kasvua. Tutkailen myös otollisia oppimisolosuhteita musiikin ilon löytymiseksi ja sisäisen motivaation syntyminen, sekä yksilöopetuksen mahdollisuuksia henkilökohtaistamiseen.

Käsittelen työssäni kysymyksiä musikaalisuudesta sekä sen ilmenemisestä, tukemisesta, vahvistamisesta ja löytämisestä alle kouluikäisistä lapsista. Pohdin myös, millaiset oppimistilanteet vahvistavat lapsen musikaalisuutta ja luovat hyvän alun musiikkimyönteisen persoonan ja sisäisen motivaation syntyminen sekä pitkälle harrastuspolulle. Mietin lisäksi opettaja—oppilassuhteen ja myönteisten tunteiden merkitystä sekä perheen, koulun, muiden harrastusten ja kehitystason vaikutuksia musiikin oppimiseen. Teen myös kootun listan harjoituksista ja vinkeistä, joita leipätekstin seasta löytyy.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat: Mitä musikaalisuus oikein on? Miten lapsen omaa, yksilöllistä lahjakkuutta pystyy tukemaan? Millaiset luontevahvuudet ovat suotuisia musiikilliselle tekemiselle? Miten pystymme löytämään luontevahvuuksia ja harjoittamaan niitä? Mitä voimme tehdä, että

löydämme lapsen yksilölliset vahvuudet musiikissa ja millä tavoin parhaiten tuemme niitä? Miten luomme polkua kohti kestäväää musiikkiharrastusta?

Aihe on itselleni tärkeä, sillä olen aloittanut hyvin nuorena. Musiikkiopistoon pääsin vasta ala-asteen ensiluokilla, mutta ensimmäisessä pääsykokeessani kävin vain 5-vuotiaana. Silloin piilouduin pöydän alle, kun pyydettiin laulamaan lautakunnalle, ja koe jäi osaltani siihen. Nyt yli 20 vuotta myöhemmin valintakoetilaisuudet ovat erilaisia, mutta koen silti tärkeäksi kirjoittaa pienten oppilaiden opetuksesta. Olen nähnyt paljon pieniä, stressaantuneita oppilaita niin opintojeni parissa kuin työelämässäkin. Nämä pienet lapset ovat liian kuormittuneita soittoharrastuksensa vaatimuksista, ja soittoharrastus saattaa jäädä hyvin lyhyeksi.

2 Musikaalisuus esiopetusikäisissä lapsissa

Ukkola-Voutin (2017) mukaan ihmiset yhdistävät musikaalisuuden usein soittotaitoon. Todellisuudessa kyseessä on ihmiselle lajityypillinen kokonaisuus erilaisia ominaisuuksia, joiden määrä ja laatu vaihtelee yksilöittäin paljon. Taipumus musikaalisuuteen on synnynnäinen ja valtaosalla ihmisistä. Ihmisinä tosin olemme länsimaissa hyvin viehättyneitä lahjakkuuteen ja erilaisuuteen, joten lokeroimme ihmisiä taitojensa perusteella. Lahjakkuudesta puhuttaessa kyseessä on tavallisesta poikkeava, keskivertoa parempi kyky. (Ukkola-Vouti, 2017, s. 100, 104, 108.)

Ihmiset käyttävät musikaalisuuden määrittämiseen käsitystä omasta musikaalisuudestaan. Useimmat ihmiset ajattelevat laulu- ja soittotaidon olevan vahvasti liitoksissa toisiinsa, joten oman laulutaidon perusteella tehdään oletuksia myös omista musikaalisista kyvyistä. Monella tämä käsitys on Nurmen (2019) mukaan hyvin pessimistinen, mikä taas johtaa ajatukseen, ettei voi oppia soittamaan, eikä täten ole musikaalinen. Ihmiset siis usein mieltävät soittotaidon ja musikaalisuuden olevan toisiinsa rinnastettavia ulottuvuuksia. Käytän tässä työssä Nurmen ja Ukkola-Voutin tavoin musikaalisuudesta määritelmää, johon

eivät lukeudu erityistä harjoitusta vaativat taidot, kuten soitto- tai laulutaito. Musikaalisuus saattaa joskus olla piilevä ominaisuus, mutta silti jokaisella meistä on mahdollisuus ja oikeus oppia ja kehittyä niin pitkälle, kuin motivaatio ja taidot riittävät. (Nurmi, 2019, s.16–18, 27; Mullola, 2013, s. 58.)

Musikaalisuuden ilmenemiseen niin soittoharrastuksen parissa kuin tavallisessakin elämässä vaikuttavat monet tekijät. Työssäni nostan esiin omasta mielestäni lasten kehityksessä oleellimmat tekijät, eli lähipiirin, temperamentin ja luontevahvuudet. Jo pienillä lapsilla on selkeästi havaittavissa vaistomainen tapa ilmaista rytmisiä liikkeellä, ja harvassa ovat taaperoikäiset lapset, jotka eivät nauti musiikista ja tanssista (Garam, 2000, s. 32).

2.1 Musikaalisuus taitona ja ominaisuutena

Kuten aiemmin totesin, musikaalisuus ei ole poikkeuskyky vaan joukko universaaleja, yksilöllisiä kykyjä. Vaikka musikaalisuus mahdollistaa soittotaidon, ei soittotaito ole sen määrittelevä tekijä. Musikaalisuuden osatekijöitä on paljon, niiden määrä sekä laatu vaihtelevat yksilöittäin ja ne ovat valtaosin kehitettävissä olevia taitoja, eivät niinkään pysyviä piirteitä. Taidon ja piirteen välinen ero on mielestäni tärkeä, sillä taitoja voi sinnikkäällä yrittämisellä oppia. Tärkeintä on intohimo, sekä omien vahvuuksien ja tavoitteiden tiedostaminen. (Nurmi, 2019, s. 15, 18, 39; Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017a, s. 39, 59.)

Musikaalisuutta mitataan monin tavoin, esimerkkeinä tästä musiikkiopistojen pääsykokeet sekä koulujen laulu- tai kitaransoittokeet. Nämä ovat suoritusta mittaavia testejä, joiden validius riippuu paljon testattavan minäkäsityksestä, kognitiivisista taidoista ja koulutuksesta sekä itse koetilanteen laadusta (esimerkiksi sijainti luokassa, lasten rajalliset verbaliset taidot jne.), joten musikaalista potentiaalia näiden pohjalta on hankala saada selville. (Sloboda, 2010, s. 300; Garam, 2000, s. 13; Ukkola-Vouti, 2017, s. 40, 43.)

Sloboda (2010) toteaa, että vaikka musikaalisuus luokitellaankin musiikillista käyttäytymistä selittäväksi, yhtenäiseksi psyykkiseksi kyvyksi, ei se selitä

käytöstä kokonaan eikä sitä, ettei kaikilla musikaalisilla ihmisillä tai muusikoilla ole samoja taitoja. Esimerkiksi laulaja ei välttämättä osaa lukea nuottia, esiintyjä ei osaa säveltää, pianisti ei kykene laulamaan puhtaasti jne. Suurimpana yhtenevänä, ihmisille yhteisenä kykynä voidaan kognitiivisen psykologian mukaan pitää kykyä jäsenellä musiikkia, eli ymmärtää kuulemaansa ja taitoa pystyä toistamaan se ymmärrettävästi ilman, että muistaa täydellisesti ulkoa. (Sloboda, 2010, s. 265.)

2.2 Kasvatusta vai geneettistä?

Ympäristön ja geenien vaikutusta on hankala erottaa toisistaan, sillä jo sikiö altistuu ympäristön musiikkivaikutteille. On totta, että musikaalisuus on usein ”sukuvika”, mutta musikaalisissa perheissä lapset saavat jo nuoresta pitäen esimerkkiä ja kannustusta itsensä ilmaisuun musiikin avulla. Kiinnostuksen syntyminen on tätä kautta täysin luonnollista. Perheissä, joissa ei soiteta eikä lapsille lauleta, eivät lapset saa vanhempien esimerkistä innostusta kokeilla ja tutkia musiikkia ja soittimia, vaan innostus tulee muualta, jos on tullakseen. (Numminen, 2013, s. 89, 91; Levitin, 2010, s. 200.)

Mielestäni kulttuurin osuus musikaalisten taitojen kehittämisessä on suuri, sillä musiikki on jatkuvasti osa arkeamme, huomasimme sitä tai emme. Musiikkia kuulee pienissä määrin lähes kaikkialla, mutta koska se on niin luonnollinen osa suomalaista musiikkikulttuuria, jää se meiltä välillä jopa huomaamatta. Tämä pätee myös pieniin lapsiin. Mikäli vanhemmat eivät altista pientä lastaan huomaamaan musiikkia, se johtaa väistämättä musikaalisten osataitojen näennäisiin eroihin ennen kouluikää. Slobodan (2010) mukaan lapset, joille on laulettu ja joiden kanssa on tanssittu ja leikitty musiikkileikkejä osaavat ilmaista musiikillisia vahvuuksiaan nopeammin kuin musiikillisesti täysin ulkomaailman varassa alkuvuotensa viettäneet ikätoverinsa. (Sloboda, 2010, s. 298, 299.)

Geenien vaikutusta musikaalisuuteen on tutkittu, mutta tulokset ovat edelleen hankalaselkoisia. Ukkola-Voutin (2017) mukaan on kuitenkin varmaa, että

musikaalisuus on ainakin osittain perinnöllistä, sillä genomit ovat suuremmissa roolissa musiikissa kuin muussa oppimisessa. Tutkimus on kuitenkin haastavaa, sillä musiikkitestien tulokset paranevat koulutuksen myötä. Päätteläköön siis, että musikaalisuus on monen ulkoisen ja sisäisen tekijän summa. Tärkeitä sisäisiä tekijöitä ovat mm. motivaatio, intohimo ja avoimuus. (Ukkola-Vouti, 2017, s. 76, 99, 100, 104; Nurmi, 2019, s. 18–19.)

3 Lapsen oman lahjakkuuden tukeminen

Tässä luvussa käsittelen pintapuolisesti kahta hyvin suurta termiä: temperamentti ja motivaatio. Nämä ovat tärkeitä aiheita soiton opiskelussa, sillä temperamentti vaikuttaa vahvasti ihmisen toimintaan sekä reaktioihin ja tätä kautta motivaation syntyyn. Motivaatio taasen on tärkeää, sillä ilman motivaatiota ei pitkäjänteinen työskentely ole mahdollista. Sisäisen motivaation syttyminen on mielestäni tärkeä avain mielekkääseen soittoharrastukseen.

3.1 Opettajan suhtautumisen merkitys

Oman kokemukseni perusteella on hyvin yleistä, että instrumenttiopettajalla on tietynlainen käsitys siitä, millainen on musikaalinen oppilas. Tämä käsitys edellä saatetaan sitten kritisoida oppilaiden sellaisia musikaalisia puolia, joita opettaja ei tunnista tai ei halua tunnistaa, ja ehkä tarkoituksettomasti asetetaan oppilaat musikaalisuuden tason lokeroihin. Nurmi (2019) vahvistaa ajatukseni siitä, että pieniä lapsia opetettaessa on tärkeää huomata esiopetusikäisten lasten musiikillisen kehityksen olevan hyvin pitkälti ympäristön omaksumista. Musikaalinen lahjakkuus ilmenee taitojen tavallisesta poikkeavana kehityksenä, ja voi syntyä harjoittelun tuloksena. (Nurmi, 2019, s. 28, 33–34.)

Nurmen (2019) mukaan pienet lapset menestyvät parhaiten ilman painostusta ja kilpailuhenkisyttä, ja musiikillisella minäkäsityksellä on suuri rooli esimerkiksi haasteiden käsittelyssä ja uskossa omiin mahdollisuuksiin. Palautteenannossa keskeistä on ymmärtää, miten lapsi ottaa kritiikkiä parhaiten vastaan

rakentavasti. Väärin käsitelty kritiikki saattaa aiheuttaa lamaannusta ja pahimmassa tapauksessa jopa antipatioita musiikkia kohtaan. Mielestäni opettajina tärkein tehtävämme on ohjata lapset oppimaan ja nauttimaan musiikista ja sen tekemisestä, musiikin opettajina haluamme sytyttää musiikin ilon ja palon jo pienessä ihmisessä. (Nurmi, 2019 s. 20, 84.)

3.2 Temperamenttietous soitonopetuksessa

Mullolan (2013) mukaan temperamentti on yksi suurimpia ihmiseen vaikuttavia synnynnäisiä tekijöitä, ja se vaikuttaa myös musiikin oppimisessa. Yksilöllinen erilaisuus kumpuaa temperamentista. Ei ole yhtä oikeaa tapaa oppia, vaan jokainen haluttuun lopputulokseen johtava toiminta on hyvä oppimistapa. Musiikissa tärkeitä temperamenttipiirteitä ovat mm. sinnikkyys, periksiantamattomuus sekä häiriintyvyys. Häiriintyvyydellä tarkoitetaan sitä, miten helposti ulkoinen ärsyke kuten muiden juttelu aiheuttaa keskeytyksen. (Mullola, 2013, s. 58–59, 64.)

Temperamentilla kuvataan Lehtisen ym. (2016) mukaan usein yksilöllisiä eroja, jotka eivät ole kasvatuksen ja ympäristön muovaamia. Oppilaan hyvä käsitys temperamenttipiirteistään auttaa tukemaan itsesäätelytaitojen kehitystä, ja opettajan kykyä valita pedagogisesta työkalupakistaan sopivat opetustavat. (Lehtinen, Vauras & Lerkkanen, 2016, s. 230, 277.) Lasten ryhmittely temperamentti- ja persoonallisuuspiirteiden pohjalta ei ole perusteltua, mutta yksilöopetuksessa kannustaisin ottamaan käyttöön oppilaan tunneilla hänelle parhaiten sopivat oppimiskeinot.

Innostus on tie sisäiseen motivaatioon, ja sisäistä motivaatiota pyrimme oppilaissamme sytyttämään. Garamin (2000) mukaan musiikkiharrastuksen alkutaipaleella kodin esimerkillä on suuri merkitys innostuksen ja sitä myötä motivaation syntymisessä, sillä lapset omaksuvat vanhempiensa arvoja ja harrastuksia jo varhaisessa iässä. Kotiharjoittelua hän pitää on tehottomana, mikäli vanhemmilla ei ole aavistustakaan siitä, mitä soittotunnilla on tapahtunut.

Tämän vuoksi on hyvin tärkeää, että pienen oppilaan opettaja ja oppilaan vanhemmat tekevät yhteistyötä. (Garam, 2000, s. 121, 146.)

Lehtisen ym. (2016) perusteella päättelen, että jokaisella oppilaalla on sisäistetty käsitys omasta pystyvyydestään jo ensimmäisellä soittotunnilla, ja tämä käsitys vaikuttaa vahvasti motivaation kehittymiseen. Näiden käsitysten tunnistaminen auttaa luomaan hyviä edellytyksiä oppimiselle. Lisäksi on tärkeää tunnistaa oppimisen tavoitteet keskustelemalla oppilaan ja hänen vanhempiansa kanssa. Lehtisen ym. (2016) mukaan tavoitteet jakautuvat yleisesti kahteen kategoriaan: suoritus- ja oppimisorientaatioihin. Oppimisorientaatio tarkoittaa itsensä takia oppimista, suoritus taas ulkoisen lopputuloksen tavoittelua. Nämä käsitykset ovat hyvin lähellä sisäisen ja ulkoisen motivaation käsitteitä. (Lehtinen ym., 2016, s. 158, 161, 169.)

Lehtisen ym. (2016) mukaan ihmisillä on usein eri kategorioihin kuuluvia tavoitteita yhdenaikaisesti. Lapsen oppimistavoitteita opettaja pystyy vahvistamaan luomalla ympäristöä, joka korostaa oppimisessa ymmärrystä, ja jossa ollaan kiinnostuneita oppimisen ja suorittamisen prosesseista. Tätä vastoin suoritustavoitteita vahvistavat kilpailu, ulkoiset suoritukset sekä paineet suorituksen onnistumisesta. Tehtävien välttelyn taustalla ei siis aina ole motivaation puute, vaan epätarkoituksenmukainen motivationaalinen virittyminen. (Lehtinen ym., 2016, s. 171–172, 176.)

3.3 Motivaatiosta soitonopiskelussa

Motivaatio on tila, joka saa aikaan ja ylläpitää toimintaa, tapa suhtautua maailmaan (Räsänen, 2022, s.166). Lehtisen ym. (2016) mukaan se vaikuttaa päätöksentekoon, tekemisen intensiivisyyteen sekä sitkeyteen. Samalla tavoin kuin musikaalisuutta, ei motivaatiotakaan pidetä laajalti yhtenäisenä ilmiönä, vaan sitä käytetään viittaamaan hyvin erilaisiin asioihin. (Lehtinen ym., 2016, s. 143–145.) Itse pidän käsitteitä sisäisestä ja ulkoisesta motivaatiosta hyvin helposti lähestyttävänä, sillä niiden nimet jo kertovat, mistä on kyse. Lehtisen ym.

(2016) mukaan ulkoinen motivaatio tarkoittaa toiminnan syiden tulevan yksilön ulkopuolelta – esimerkiksi palkkiot, kokeet ja yhteisön arvot – kun taas sisäinen motivaatio syntyy halusta tehdä itsensä takia ulkoisista paineista huolimatta (Lehtinen ym., 2016, s. 143–145.).

Lehtinen ym. (2016) vahvistaa käsitystäni siitä, ettei palkkioiden tärkeyttä motivaatiokeinona tule aliarvioida, muttei myöskään käyttää loputtomiin. Kiistämätön hyvä puoli palkitsemisessa on ärsyke-reaktiokytkennän vahvistaminen, mutta mikäli palkkiot eivät liity itse opiskeltavaan asiaan, yhdistyy mielihyvä vain palkkioon toiminnan sijaan. Ulkoisten motivaatiokeinojen käyttämisellä saadaan usein nopeita, mutta lyhytaikaisia tuloksia – ei toki käy väittäminen, ettei oikein ohjatusta ulkoisesta motivaatiosta poikisi joskus sisäisen motivaation synty. (Lehtinen ym., 2016, s. 145–147.)

Liikaa käytettynä palkkiot menettävät arvonsa, ja rangaistusten pelko heikentää motivaatiota. Soitonopettajan tavoitteena on herättää lapsen sisäinen motivaatio, sillä se aikaansaa paljon pysyvämpää ja mielekkäämpää sitoutumista. Sisäinen motivaatio on tulosta positiivisista tunnekokemuksista musiikin parissa, ja johtaa syvään henkilökohtaiseen omistautumiseen. Ulkoinen motivaatio taas on pitkälti tulosten saavuttamista. Nämä esiintyvät usein samassa henkilössä yhtä aikaa. Liian aikainen taitotavoitteiden painottaminen voi hankaloittaa sisäisen motivaation syntyä. (Lehtinen ym., 2016, s. 147; Sloboda, 2010, s. 270.)

Nurmen (2019) mukaan ympäristön tuki on suuri tekijä niin taitojen kehityksessä kuin sisäisen motivaation syttymisessäkin. Jokaista lasta tulisi tukea hänen suoriutumisestaan riippumatta, sillä poikkeukselliset taidot tulevat usein esiin vasta teini-iässä. Vanhempien — tai muiden läheisten aikuisten — tuki ja kannustus ovat suuria lapsen sisäisen motivaation kehittäjiä, ja tukea voi tarjota esimerkiksi harjoittelua seuraamalla sekä mukana harjoittelemalla. Kodin tuki on hyvin tärkeää motivaation ylläpitämisessä, sillä harjoittelu ei ole lapselle useinkaan kovin mielekästä puuhaa. (Nurmi, 2019, s. 22, 35, 81–82.)

Perheen tuki ei toki tule ilman mahdollisia kompastuskiviä. Nurmi (2019) vahvisti jo aiemmin mainitsemani käsityksen siitä, että musiikillisesti hyvin lahjakkaat lapset ovat usein muusikkovanhempien jälkeläisiä, sillä nämä todennäköisimmin kannustavat lastaan musiikin pariin pienestä pitäen. Tämä ei ole yksinomaan hyvä asia, sillä vanhempien mahdollinen arvostelu hankaloittaa positiivisen musiikillisen minäkuvan syntymistä ja vaikuttaa myös itsetuntoon. Musiikkia harrastavat sisarukset ovat myös kaksiteräinen miekka: toisaalta on paljon innostumismahdollisuuksia, toisaalta vanhemmat saattavat vertailla lapsia toisiinsa aiheuttaen eriarvoisuutta ja huonommuuden tunnetta. (Nurmi, 2019, s.22, 86.)

Motivaatio on käsitteenä tarpeeksi laaja omaan opinnäytetyöhönsä, joten kiteytän asian nyt Nurmen (2019) sanoihin: sisäisen motivaation sytyttäminen on musiikillisen kehityksen kannalta merkittävämpää kuin musikaalisuus itsessään, sillä erityislahjakas, laiska harjoittelija ei tule yltämään samoihin tuloksiin kuin keskiverto oppilas, joka harjoittelee ahkerasti. Mikään määrä musikaalisuutta ei siis korvaa harjoittelua. (Nurmi, 2019, s. 23.)

4 Soitonopiskelua tukevat luontevahvuudet

Kuten aiemmin mainitsin, musikaalisuus ja musiikilliset lahjat ovat kokonaisuus osataitoja ja vahvuuksia, jotka opettajan täytyy löytää. Pienet lapset eivät vielä itse osaa sanoittaa kaikkea eivätkä välttämättä edes vielä tiedosta vahvuuksien ja heikkouksien olemassaoloa. Aluksi opettajan onkin erittäin tärkeää välittää oppilailleen ”Osaat ja pystyt” -mentaliteettia sekä rohkaista heitä. Tämä tukee lapsen itseluottamuksen kehitystä sekä lisää tietoisuutta vahvuuksien olemassaolosta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017b, s. 44.)

Sanna Wenströmin (2022) mukaan luontevahvuudet perustuvat Martin Seligmanin ja Christopher Petersonin (2004) luomaan VIA-Characters-luokitukseen, jossa 24 luontevahvuutta jaotellaan kuuden universaalin, kulttuurisesti kohtalaisen sitoutumattoman hyveen alle. Näitä hyveitä ovat viisaus

ja tieto, rohkeus, inhimillisyys, oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus sekä henkisyys (transsendenssi). Hyveajattelun mukaisesti oleellista ei ole toiminta itsessään vaan toiminnan motiivit, eli hyveellisen teon kumpuaminen hyvästä luonteesta ja motivaatiosta itse hyvettä kohtaan, eikä esimerkiksi vastuun tai suorituksen motivoimana. Nämä VIA-luokituksessa esitellyt luontevahvuudet konkretisoivat hyveajattelun toteutumista ihmisen toiminnassa. (Wenström, 2022, s. 42, 44, 47.)

Avolan ja Pentikäisen (2020) mukaan hyveajatteluun myös perustuva viiden suuren persoonallisuuspiirteen teoria (Big Five) sisältää VIA-luokituksen vahvuusajattelun kanssa suuria yhtäläisyyksiä. Big Five -teoriaa käytetään pitkälti persoonallisuuspsykologian alalla. VIA-mittari eroaa Big Fiven kaltaisista teorioista siten, että sen tarkoituksena on myös oppia käyttämään vahvuuksiaan niiden pelkän lokeroimisen lisäksi. Tämän vuoksi VIA-luokitukseen perustuvat luontevahvuudet ovatkin opetus- ja kasvatusalalla olennaisempia: lapsi saa paljon enemmän irti vahvuuksistaan, kun hän saa konkreettisia keinoja niiden esiin tuomiseksi. VIA-teoria ei tosin ole aukoton, vaan siitä puuttuu useita kulttuurisidonnaisia vahvuuksia. (Avola & Pentikäinen, 2020, s. 102, 107.) On siis erittäin tärkeää ymmärtää, että vahvuuksia on listattujen lisäksi paljon muitakin.

Se, että vahvuuksiaan voi kehittää, ei tarkoita suinkaan heikkouksiin keskittymistä vaan niiden vastavahvuuksien harjoittamista. Esimerkiksi jos lapsi on kovin äkkipikainen ja kärsimätön, näihin heikkouksiin keskittymisen sijaan harjoitellaan kärsivällisyyden ja maltin vahvuuksia. Tarkoituksenmukaista Avolan ja Pentikäisen (2020) mukaan on keskittyä niihin hetkiin, jolloin vahvuutta on käytetty eikä niihin, jolloin vahvuutta olisi ”kuulunut” käyttää. (Avola & Pentikäinen, 2020, s.101.)

Vahvuudet ovat kehitettävissä olevia taitoja, eivät pysyviä ominaisuuksia. Vahvuudet jaetaan kolmeen luokkaan: voimavahvuudet, ydinvahvuudet ja kasvuvahvuudet. Voimavahvuuksia ovat sinnikkyys, itsesäätelykyky sekä myötätunto, ja ne ovat läsnä jokaisessa, eri asteisina vain. Nämä vahvuudet

toimivat oppimisen mahdollistajina. Ydinvahvuudet ovat osa persoonaa, ja niiden käyttö luo hyvinvointia. Kasvuvahvuuksia ovat taas kaikki loput vahvuudet. Ne eivät ole jatkuvassa käytössä, ja niiden käyttö vaatii keskittymistä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017a, s. 73, 77–79.)

Alla olevaan taulukkoon olen koonnut Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen teoksessaan *Huomaa Hyvä!* (2017a) luetelluista luonteenvahvuuksista ne, jotka mielestäni ovat tärkeimpiä voimavaroja musiikin harrastamisessa. Teoksessa listatut luonteenvahvuudet ovat samat kuin Petersonin ja Seligmanin VIA-luokituksessa, mutta Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen ovat lisänneet kaksi; sisun ja myötätunnon (Trogen, 2020, s. 125). Taulukkoni sisältää lyhyet kuvaukset sekä harjoituksia kunkin vahvuuden löytämiseksi ja vahvistamiseksi. Harjoitusten käyttöesimerkit ja tarkemmat avaukset niiden hyödyistä ja tarkoituksista löytyvät seuraavista alaluvuista.

Vahvuus	Kuvaus	Harjoituksia
Sinnikkyys	Kyky työskennellä pitkäjännitteisesti	Suunnitelmat, jäävuori, tavoitetaulu
Itsesäätely	Toiminnanohjaus, kyky ohjata kohti pitkän aikavälin tavoitteita	Valinnaisuus soittotunneissa, tunnetaidot, voimahahmo
Innostus	Sisäinen motivaatio, sitoutuminen	Vireystila, myös fyysiset haasteet, Mikä meni hyvin? - muisteluharjoitus
Luovuus	Kokeilunhalu, itseohjautuvuus, uudet jutut	Unelmakartta, hulluttelu, luovuuden pohtiminen
Oppimisen ilo	Halu perehtyä ja innostua uuden harjoittelusta	Yhteinen tekeminen, leikit, itsemäärääminen

Taulukko 1: Musiikin opiskelua tukevia vahvuuksia (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017a & 2017b pohjalta koonnut E. Väisänen.)

4.1 Sinnikkyys on tie onnistumiseen

Sinnikkyuden tukemiseksi on hyvä sopia lapsen kanssa yhdessä pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteista, sekä priorisoida konkreettisten taitojen harjoittelua. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi mahdollisista esteistä selviäminen, harjoitussuunnitelman tekeminen, optimiolosuhteiden löytäminen sekä harjoittelun hyötyjen pohtiminen. Näin toimimalla opettaja auttaa lasta ymmärtämään, mitä soitossa onnistuminen vaatii.

Pelkän teoriaan ja vaatimukseen keskittymisen sijaan opettajan tulisi korostaa myös musiikin tuoman mielihyvän merkitystä sekä kannustaa pitämään päämäärästä kiinni. Haasteita kohdatessa voidaan muistella aiempia onnistumisia, millaisia haasteita silloin kohdattiin, ja miten niistä selvittiin. Tämä tukee oppilaan pystyvyyden tunnetta, kun hän huomaa, ”pystyin ennen, pystyn siis nytkin”. Autonomian tunne on oppilaalle tärkeä, sillä itse valitsemalla sitoutuminen lisääntyy, kun toiminta tuntuu omalta valinnalta. Epäonnistumisen syyt on tarpeen ohjata pois oppilaan persoonaan liittyvistä seikoista: esimerkiksi huonosti mennyt konsertti on vain harjoituksen tai keskittymisen puutetta, ei merkki lahjattomuudesta. Uusia taitoja ja onnistumisia on myös syytä juhlistaa!

Jäävuoritehtävä (ks. kuva 1) on keino auttaa lasta ymmärtämään, mitä onnistuminen vaatii. Ajatus jäävuoreen on suoraan sovellettu Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen *Huomaa Hyvä!* -kirjasta (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017a). Onnistuminen taas kasvattaa sinnikkyyttä, halua ja uskallusta yrittää. Jäävuoren huipulle asetetaan tavoite, esimerkissäni oppittu kappale. Pinnan alle sijoitetaan kaikki asiat, mitä lapsi tavoitteen saavuttamiseen tarvitsee, esimerkiksi: Kuinka monena päivänä minun pitää soittaa? Kuinka monta tuntia päivässä? Kuka voi tukea harjoitteluani? Mitä vahvuuksia tarvitsen?

HARJOITTELUN JÄÄVUORI

Kuva 1: Esimerkki täytetystä jäävuoresta (tyhjän löydät liitteestä 1).

Tavoitetaulu (kuva 2) toimii hieman samaan tapaan kuin jäävuori. Se toimii kuitenkin yksityiskohtaisempana polkuna kohti tavoitteen saavuttamista, ei pelkkänä tarvittavien asioiden listana. Taulun idea on peräisin Avolan ja Pentikäisen kirjasta (Avola & Pentikäinen, 2020). Taulun tekemisessä oleellista on asettaa eri vaiheet mukavasti peräkkäin, kuin kivet polulla. Tärkeä osa tavoitetaulua on oma osionsa valmiille asioille, niin sanottu done-lista. Tämä näyttää taulua seuraavalle lapselle, että kehitystä tapahtuu silloinkin, kun hänestä tuntuu siltä, että junnaa paikoillaan.

Kuva 2: Esimerkki tavoitetaulusta (tyhjän taulun löydät liitteestä 2).

4.2 Itsesäätelyn voimin kohti tavoitteita

Oppilaalle on syytä antaa mahdollisuuksia pohtia, miten hän ohjaa omaa toimintaansa. Suosittelen miettimään, miten opettaa: jos oppilaalle ei anna mahdollisuutta ohjata toimintaansa vaatimusten avulla, hän ei saa tilaisuuksia oman toimintansa säätelyyn eikä siten opi asettamaan harjoittelulle tavoitteita. Lisäämällä soittotunnin tehtäviin valinnaisuutta opettaja tukee lapsen sisäisen motivaation kasvua ja itsesäätely kehittymistä.

Esimerkkejä tehtävien valinnaisuudesta ovat lämmittelytaulu (kuva 3), josta oppilas voi valita haluamansa lämmittelyn (kuten asteikot, vuoropuheluintrovisatio, kuulumiset + niiden äänellistäminen, soittotekniikat,

jumpa jne.) sekä Päivän fiilis -taulu (kuva 4), josta valitun tunnetilan perusteella valitaan ohjelmistosta tänään harjoiteltavat kappaleet (kuten iloinen ja pirteä > nopea duurikappale, apea > mollikappale, väsynyt > jotain hidasta ja helposti lähestyttävää). Esimerkkini fiilistaulusta sisältää vain tunnetilat, ei ohjelmiston valinnaisuuksia tunnetilan mukaan.

LÄMMITTELYTAULU

1. Päivän kulku
sävelin

Soitetaan päivän
tapahtumat
toisillemme!
Kivat leikit!
Miten nukuin?
Mitä söin aamiaiseksi?

2. Tanssi ja
soita

Tanssitaan kehoa
lämmittellen, soitetaan
rytmeinä, millä se tuntui!

3. Asteikko-
harkka

Sopiva asteikko erilaisin
rytmeinä ja tunnelmin.
Helppoa, tuttua ja mukavaa!

4. Pätkiä
piiseistä

Vaikeita tai par-
haita kohtia hetken
läksyistä ja lempi-
kappaleista!

5. KEKSI OMA ! ☺

Sana vapaa, täytyy sisältää soittoa ☺

Kuva 3: Esimerkki lämmittelytaulusta.

Kuva 4: Esimerkki päivän fiilis -taulusta (ks. myös liite 3).

Tunnetaitojen opettaminen tuntien lomassa on myös hyödyllistä, sillä tunnetaidot ovat osa itsesääätelyä. Pysähtykää välillä miettimään ja nimeämään esiintyviä tunteita. Poista mahdollisuuksien mukaan lapsen huomiota vievät tekijät luokasta ja opeta oppilasta kiinnittämään huomionsa näihin seikkoihin myös itse, jotta hän

osaa jatkossa pyytää niitä poistettaviksi. Tauot ovat myös tärkeitä, sekä se, että pidetään nälkä ja jano poissa, sillä fyysisten tarpeiden aiheuttamat tuntemukset häiritsevät esiopetusikäisen lapsen keskittymistä ja tunteiden hallintaa usein paljonkin.

Oppilaan kanssa voi keskustella siitä, mitä itsesäätely on ja milloin sitä tarvitaan. Lapsi osaa kyllä löytää itsesäätelyn käyttöä arjestaan ja kykenee ymmärtämään, mitä sen puutteesta seuraa, kunhan hän ymmärtää, mitä itsesäätely tarkoittaa. Alle kouluikäisen kanssa voi yhteistuumin miettiä tilanteita, joissa itsesäätelystä olisi hyötyä, ja hän voi itse tuoda esiin elämästään tilanteen, jossa olisi toivonut omaavansa enemmän itsesäätelykykyä.

Harjoitus: Voimahahmon luominen (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017a). Voimahahmokseen oppilas voi valita käytännössä mitä vain, joka on piirtäen tai muutoin askarrellen toteutettavissa. Esimerkkinä pieni prinsessahiiri, joka asustelee pyykkipojan nokassa, ja joka kannustaa kotona tietokoneella pelaamisen sijaan harjoittelemaan soittoa nuottitelineen tai -vihon reunalla istuen.

4.3 Innostus auttaa jaksamaan

Innostusta pystyy luomaan haastamalla lapsia uuden, myös fyysisesti vaativamman tekemisen äärelle. Lasta tulisi kannustaa myös tekemään itse päätöksiä ja olemaan aktiivinen. Innostuksen löytämiseksi on hyödyllistä myös etsiä, mitä asioita kohtaan lapsi kokee intohimoa. Voi udella vaikkapa seuraavia: Mistä tekemisestä pidät? Mikä on sinulle tärkeää ja mistä saat energiaa? Kenen kanssa jaat samoja innostuksen kohteita?

Lapsen kanssa on hyvä keskustella siitä, mitä innostus tarkoittaa. Sen jälkeen pohditaan yhdessä, mistä lapsi innostuu ja mitä innostuessaan tuntee. Siitä luonnollisesti jatketaan siihen, mikä soittotunnilla saa lapsen innostumaan ja miten innostus näkyy hänen käytöksessään.

Vireystilan tunnistaminen on tärkeää stressin säätelyssä ja innostuksen tavoittamisessa. Lapset voivat alkaa tutustumaan oman kehonsa vireystilaan tunnistamalla erilaisia tuntemuksia mittarin avulla. Tässä (kuva 5) on esimerkki vireysmittarista, joka toimii kuin liikennevalo:

VIREYSTILOJEN LIIKENNEVALOT

PUNAINEN

Olen levoton, tarvitsen liikettä, käyn ylikierroksilla. Millaista rauhoittavaa taukojumppaa voisimme tehdä? Vältetään koheltamista! Esimerkiksi taivaan kurottelu, kuvioiden piirtäminen käsillä.

KELTAINEN

Unelias, väsynyt, en jaksa keskittyä. Vireystilaa nostattavaa tekemistä! Mikäli väsymys johtuu liiasta tekemisestä, on syytä harkita vain jotain helppoa ja mukavaa touhuttavaa.

VIHREÄ

Nautin olostani, olen innostunut, ei stressiä!

Kuva 5: Liikennevalotaulun esimerkki

Mikä meni hyvin? -harjoitus on Avolan ja Pentikäisen kirjasta (2020) poimimani muisteluharjoitus, joka vahvistaa myönteisiä tunteita muistelemalla hyviä asioita. Palauttakaa siis mieleen yksi asia, joka meni hyvin edellisellä soittotunnilla tai vaikkapa edellisenä iltana. Kasvatussuhdettanne pystytte lähentämään jakamalla myös yhden oman onnistumisesi. Lapsen mieli harjaantuu tällöin huomaamaan hyvin menneet asiat.

4.4 Opi ilolla, kehity vauhdilla

Lasta kannattaa kannustaa tutkimaan ja syventymään mielenkiintoisiin asioihin, sekä ohjata käyttämään oppimisen iloa hyväksi tavatessaan ihmisiä, sillä heiltä voi oppia uutta. Yhdessä leikkiminen ja pelaaminen kehittävät oppimisen iloa. On hyödyllistä antaa lisää mahdollisuuksia päättää itse opiskelutahdista, aikataulusta ja läksyjen määrästä.

Oppilaan kanssa on hyödyllistä keskustella siitä, minkä äärellä hän on viimeksi kokenut oppimisen iloa. Tämän jälkeen oppilaan kanssa voi suunnitella hänen ideoistaan pohjaten pieni esiintyminen tai konsertti, johon hän saa valmistautua itselleen mielekkäällä tavalla. Kirjatkaa ylös esiintymisen tavoitteet sekä miten lapsi haluaisi siihen valmistautua (ks. kuva 6).

Tehtävä ennen esitystä			
Tavoite	Milloin?	Miksi?	Miten onnistuin?
Valitse kappale	Tänään	Että on jotain harjoiteltavaa	Löysin hyvän kappaleen, joka ei ole liian vaikea.
Aloita harjoittelu	Huomenna	Jotta tulen paremmaksi	
Mitkä kohdat ovat vaikeita?	Huomenna	Että osaan harjoitella oikeita asioita	
Harjoittele opettajan kanssa	Joka tiistai	Saan opettajalta arvokkaita neuvoja	
Soita säestyksen kanssa	Joka toinen torstai	Opin soittamaan pianistini kanssa	
Päätä konserttipäivä	Kaksi viikkoa harjoittelun aloittamisesta	On selkeä päämäärä	
Harjoitusaikataulu konserttiin saakka	Heti, kun on päätetty päivä	Harjoittelusta tulee järjestelmällistä	
Pienet esiintymiset ennen konserttia, missä?	Jatkuvasti	Opin esiintymistä ja jännitin konsertissa vähemmän	
Mukavat vaatteet konserttiin	Viikko ennen konserttia	Etteivät vaatteet purista ja aiheuta vaikeutta soittaa	
Mielikuvaharjoittelu	Kaksi viikkoa ennen konserttia	Onnistumisen kuvittelu on kivaa ja auttaa onnistumaan oikeasti	
Esiintyminen!	xx.xx		

Kuva 6: Esimerkki tavoitteiden ja esiintymisen suunnittelusta

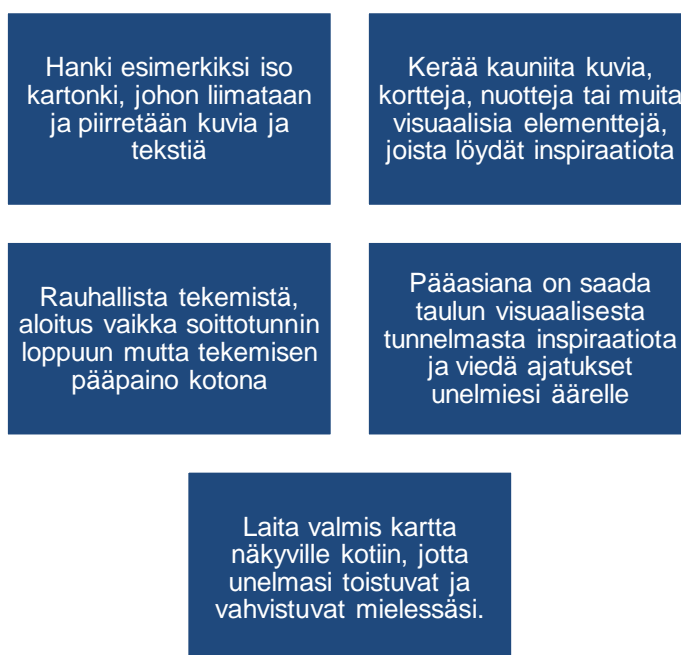
4.5 Luovuus – ei vain taiteilijoiden vahvuus

Luovuuden esiin tuomiseksi on hyvä auttaa lasta kestämään vaikeita tunteita. Kasvun asenne kannattaa omaksua opetukseen, eli anna tilaa oppilaiden omille ajatuksille ja kannusta heitä yrittämään ja erehtymään! Opetta heille uteliaisuutta sekä itseohjaamisen taitoja ja rohkaise laajempaan miettimiseen. Anna tilaa

myös huumorille ja pienelle hulluttelulle, sillä se lisää myönteisiä tunteita. Kannusta lapsia myös astumaan omien mukavuusalueidensa ulkopuolelle. Kuvittakaa ideoita ja kappaleista herääviä ajatuksia. Kannustava ja hyväksyvä luokkailmapiiri, jossa on tilaa mielipiteille, tukee luovuutta.

Keskustelkaa yhdessä siitä, ovatko kaikki ihmiset jollain tavalla luovia. Pyydä oppilasta myös pohtimaan, miten hänen luovuutensa näkyy soittotunnilla ja kotona ja miten hän on tänään toiminut luovasti.

Hyvä keino luovuuden harjoittelulle ja löytämiselle on Avolan ja Pentikäisen (2020) mukaan unelmakartan tekeminen (ks. kuva 7). Unelmakartta on visuaalinen tavoitetaulu, joka tuo omat unelmat, haaveet ja tavoitteet konkreettisesti tietoisuuteen. Kartan ei tarvitse keskittyä vain musiikkiin, vaan se voi sisältää myös muita unelmia, joiden ei tarvitse olla järkeviä eikä realistisia. Tärkeintä on leikkisä mieli sekä monipuolinen kooste isoista ja pienistä unelmista. Unelmointi on ihmiselle myös erittäin mielekästä toimintaa ja kohottaa mielialaa. (Avola & Pentikäinen, 2020.) Unelmakartta eroaa aikaisemmasta tavoitetaulusta siten, että unelmataulun tavoitteet eivät ole pakollisesti realistisia.

Kuva 7: Unelmakartan sisältöjä

5 Lapsen musikaalisuuden löytäminen

Inkeri Ruokosen teoksessa *Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka* (2016) pohditaan musiikkikasvatusta päiväkodeissa, mutta sieltä sai oivan määrän tietoa ja vahvistuksia omille ajatuksilleni esiopetusikäisten tavoista käsitellä ja oppia musiikkia. Ruokonen kertoo valitsemani ikäluokan lasten alkavan ymmärtää työnteon merkitystä sekä muodostaa käsityksiä omista kyvyistään. Lapsi alkaa myös kohdata esteitä, kun hänen ajatteluunsa alkaa muodostua konkreettisia tavoitteita sekä valtava tarve suoriutua kaikesta ”oikein”. Tällöin vaaditaan erityistä kannustusta ja tukea lähikehityksen vyöhykkeellä musiikkimyönteisen minäkuvan muodostumiseksi. (Ruokonen, 2016, s. 36.)

Esiopetusiässä olevilla lapsilla musiikillinen kehitys vaihtelee paljon, niin kehitystahdin erojen kuin ympäristön takia. Tähän vaihteluun vaikuttaa myös 6-vuotiaan fyysisen kasvun vauhti, joka aiheuttaa kokonaisvaltaisia muutoksia niin motoriikassa kuin sisäisessä kehityksessäkin. Edellä mainitsinkin esiopetusikäisillä lapsilla olevan suuri tarve suoriutua kaikista oppimistehtävistä oikein, joten tarvitaan toimintaa, jossa jokainen lopputulos on oikea. Musiikki tarjoaa onnistumisen kokemuksia oppimisessa luomisen ja tulkinnan kautta, ja mikäli näitä kokemuksia ei tule, lapsi saattaa alkaa vältellä musiikillista toimintaa. (Ruokonen, 2016, s. 37.)

Suurimpia kiinnostuksen syyttäjiä on lasten kannustaminen musiikin pariin leikein, esimerkein tai konsertein. Keskeisin kehitysvaihe musiikkitaitojen perustassa on lapsuudessa ja koulun alkutaipaleella. Kiinnostus voi ilmetä esimerkiksi kuuntelemisena, kiinnostuksena soittimia kohtaan, tanssina jne. jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Pikkulasten väliset taitoerot eivät ole kiinni musiikillisista lahjoista, vaan tiedonkäsittelytaitojen eroista. Lasten uskomukset omasta musikaalisuudestaan vaikuttavat halukkuuteen käyttää aikaa musiikin parissa. (Nurmi, 2019, s. 33; Sloboda, 2010, s. 297, 300.)

5.1 Lapsen kehitystason ja persoonan huomioiminen

Jokaisen pedagogin perustietoihin tulisi mielestäni kuulua edes suurpiirteinen kuva opettamiensa ikäluokkien kehitystasoista. Kehitystasoilla tarkoitan tässä niitä henkisen ja fyysisen kehityksen tasoja, joita ihminen käy läpi matkallaan vauvasta aikuiseksi. Esimerkkioppilaamme, esiopetusikäinen soittimen vasta-alkaja, on todennäköisesti erittäin hedelmällisessä kehitysvaiheessa pitkän harrastuspolun aloittamiselle.

Eri soittimilla on hyvin erilaisia fyysisiä vaatimuksia, jotka soittajan tulisi täyttää onnistuakseen esimerkiksi äänentuotossa. Omassa instrumentissani huilussa on muutamien viime vuosien aikana tapahtunut paljon kehitystä sen suhteen, että jo nuoremmatkin lapset kuin vasta yli 8-vuotiaat voivat aloittaa soittoharrastuksen ilman sen kummempia fyysisiä rajoitteita. On olemassa muun muassa muovisia huiluja, jotka ovat lyhyempiä ja huomattavasti kevyempiä metallisiin vastineisiinsa verrattuna, mutta joista pystyy saamaan ulos laadukkaan äänen. Soitonopettajien tulisi siis sijoittaa vastaaviin alkeistason instrumentteihin, mikäli pieniä oppilaita tulee.

Hyvin tärkeää pikkuoppilaiden opetuksessa on tiedostaa lapsen kielellisen kehityksen ja puheen ymmärtämisen taso. Kommunikaatiossa saattaa esiintyä haasteita, mikäli opettajan tietoperustassa on täydentämisen varaa, sillä 6-vuotiaiden lasten kielelliset taidot saattavat erota toisistaan paljonkin. Toinen eskari-ikäinen saattaa hämmentyä hurjasti käskettäessä puhaltamaan mahdollisimman kiinni puristettujen huulien välistä, toinen taas toteuttaa opastuksen ilman ainoatakaan ongelmaa. Kumpikaan ei silti ole toistaan lahjakkaampi puhaltajanalku (Sloboda, 2010, s. 297).

Esiopetusikäisillä, 5-6-vuotiailla lapsilla on uteliaisuutta ja oppimisenjanoa enemmän kuin useimmat opettajat uskaltavat edes kuvitella. Musiikin kannalta tärkeitä luonteenpiirteitä ja vahvuuksia on siis helppo etsiä, sillä sellaiset vahvuudet kuten oppimisen ilo, innostus ja uteliaisuus ovat lähes poikkeuksetta

läsnä uutta harrastusta aloittavassa lapsessa. Alkuvaiheessa kannattaakin siis pitää tunnit hauskoina soittimeen ja soittotekniikkaan tutustuvana leikkinä, jottei lyhyellä keskittymisikkunalla varustettu lapsi kyllästy ja menetä intoaan.

Jokaisella lapsella on oma, erilainen ja yksilöllinen temperamentti ja persoonallisuus. Tavallisessa luokkaopetuksessa näiden piirteiden täysi huomioiminen sekä opetuksen yksilöinti ei ole kannattavaa, mutta instrumentin yksilöopetuksessa näin voidaan tehdä. Tärkeintä on alussa ilo sekä monipuoliset musiikkikokemukset, ei ammattiin tähtääminen, ja iloinen ilmapiiri opetustilanteessa luo oivan pohjan oppimiselle. (Nurmi, 2019 s. 77, 89.)

Kuten jo luvussa 3.2 totesin, ei mikään oikeaan lopputulokseen johtava keino ole Mullolan (2013) mukaan väärä, mutta väärällä oppimistyyllillä prosessi kärsii, mikä johtaa tulosten ja motivaation laskuun. Useat opettajat olettavat itselleen sopivimman opetustavan olevan luontevin myös oppilailleen, vaikkei tämä useinkaan pidä paikkaansa. (Mullola, 2013, s. 59.) On mielestäni tarkoituksenmukaista siis tehdä muistiinpanot kunkin oppilaansa temperamenttipiirteistä ja pitää niitä esillä oppitunnin ajan alussa, kun ei vielä tunne oppilastaan täysin. Tämä auttaa löytämään lapsen luontevan tavan oppia.

Opettajan työssä oppilaan tuntemisella on suuri merkitys. On siis Ruokosen (2016) mukaan hyödyllistä tutustua oppilaaseen ja hänen olemukseensa kuuntelemalla hänen ajatuksiaan ja katselemalla hänen toimintaansa. Tällaisen toiminnan avulla opettaja luo jokaisen lapsen kohdalle henkilökohtaista, musiikillista oppimista tukevaa pedagogiikkaa. Tärkeintä musiikkikasvatuksessa on lapsen luontaisen luovuuden ja itseilmaisun tukeminen kokonaisuutena, ei pelkästään musiikissa. Näitä puolia tukemalla opettaja saa aikaan mahdollisuudet hyvinvoivalle lapsuudelle. (Ruokonen, 2016, s. 47, 77.)

5.2 Tekniikoita musikaalisuuden kartoitukseen

Kiinnostusta musiikkia kohtaan voi herättää esimerkiksi saduilla, mallisoitolla, yhteissoitolla sekä esiintymisillä. Innostusta pystyy synnyttämään myös

rinnastamalla lapsen muita harrastuksia musiikkiin, sekä pohtimalla, millaista musiikkia oppilas tykkäisi soittaa. Luonteeseen sopivat, taitotasoltaan tarpeeksi haastavat teokset edistävät innokkuutta. Liian vaikea ohjelmisto taas johtaa jatkuviin epäonnistumisen kokemuksiin, jotka luovat uskomuksen kyvyttömyydestä. (Garam, 2000, 43, 262; Lehtinen ym., 2016, s. 159.)

Kun etsitään musikaalisia osataitoja ja luontevahvuuksia lapsista, on tärkeää tiedostaa, että jokaisella lapsella niitä vahvuuksia on. Jos heti alkuun korostetaan lahjakkuuden merkitystä menestyksen saavuttamiseen tai lapsen luontaista kykyä omaksua musiikkia ja oppia soittamaan nopeammin kuin muut, on sillä melkein enemmän haitta- kuin myötävaikutuksia. Tällaiseen, lahjakkuuden synnynnäisyyteen oppivat lapset kasvavat usein muuttumattomuuden asenteeseen, jolloin kaikki epäonnistumiset ovat tulosta omasta lahjattomuudesta. Tällöin haasteet alkavat pelottaa, eikä omia heikkouksia haluta kehittää epäonnistumisen ja egon haavoittumisen pelossa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017b, s. 55.)

Juuri mainitsemani muuttumattomuuden asenne on omaksuttu ajattelutapa, jonka vastaparina toimii kasvun asenne. Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2017) määrittelevät asenteet seuraavasti: muuttumattomuuden asenne tarkoittaa kirjaimellisesti taitojen ja lahjojen olevan muuttumattomia, pysyviä osia persoonaa, joihin ei voi vaikuttaa. Tämä johtaa siihen, että epäonnistumiset murentavat itsetuntoa, sillä jokainen epäonnistuminen todistaa, ettei lapsi ole riittävän älykäs tai kyvykäs selviytymään. Kasvun asenne taas tarkoittaa sitä, että edellä mainittuja kykyjä ja älyä pidetään kehitettävänä taitoina, jolloin haasteista tuleekin oppimismahdollisuuksia. Kasvun asenne myös auttaa vastoinkäymisten kohtaamisessa, sillä lamaantumisen ja itsensä soimaamisen sijaan mieli pyrkii löytämään tapoja, miten kehittyä seuraavaa kertaa varten. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017a, s. 55–57.)

Ihmisen asenteet omaa oppimistaan kohtaan ovat usein sekoitus molempia, sekä kasvun että muuttumattomuuden asenteita. Leskisenojan (2017) mukaan

muuttumattomuuden asenteella ajattelevat lapset lokeroivat itsensä muottiin, eivätkä pidä aherruksesta tai osaa käsitellä epäonnistumisia kovin rakentavasti. Harjoittelu on heille merkki heikkoudesta ja tyhmyydestä, ja epäonnistumiset johtuvat omasta huonoudesta. Muuttumattomuuden asenne ilmenee helposti lapsen puheessa, esimerkiksi ”En ikinä opi tätä” tai ”Soitan aina huonosti”. Kohti kasvun asennetta lasta voidaan ohjata kohdistamalla annettu palaute työntekoon suorituksen sijaan, sekä korostamalla vielä-sanan merkitystä. (Leskisenoja, 2017, s.157–159.)

5.3 Ympäristön merkitys

Hyvässä musiikkiympäristössä kokeileminen on luontevaa ja vapaata. Kehut tulee kohdistaa konkreettisiin asioihin, joihin lapsi voi itse vaikuttaa. Inspiroituminen hyödyllistä, vertailu ei! Huolehtiva, empaattinen ja välittävä suhde oppilaaseen edistää lapsen turvallisuuden tunnetta sekä halua palata soittotunneille joka viikko. Myönteistä tunnetta on syytä ruokkia, eikä sen tarvitse olla edes järjestyttävä vaan pienet kehut ja palkkiot vievät pitkälle. (Nurmi, 2019, s. 82, 95; Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017a, s. 44, 55.)

Mullolan (2013) mukaan arviointi musiikissa on hankalaa, sillä se perustuu vain havainnoituun innostuneisuuteen eli opettajan käsitykseen oppilaan opetettavuudesta ja temperamentista. Musiikissa oman tyylin löytäminen on osa asian ydintä ja jopa ammattitaitoa, joten siihen täytyy kannustaa. Tavoitteet ja niiden sanallistaminen ovat tärkeitä elementtejä toiminnan ohjaamisessa sekä pyrityn tason saavuttamisessa. Tämä on tärkeä tieto välittää myös pienen oppilaan vanhemmille, jotta he osaavat tukea lapsensa harjoittelua. Opiskelussa on paljon erilaisia tavoitteita, joiden ymmärtäminen ja jaottelu on lapsille haastavaa, joten aikuisten ja opettajien täytyy auttaa heitä löytämään niistä tärkeimmät. (Mullola, 2013, s. 67, 77, 80; Lehtinen ym., 2016, s. 168–169.)

Mielestäni opettajan ja vanhempien yhteisymmärrys on erittäin tärkeää, sillä lapsen musiikillinen kehitys on vahvasti riippuvaista ympäristöstä, eikä soittotunti

ole kuin pikkuinen osa lapsen arkea (Ruokonen, 2016, s. 41). Lapselta itseltään ei välttämättä saa täysin todenmukaista kuvaa siitä, mitä musiikkiarki pitää sisällään, joten vanhempien kanssa aktiivisesti keskusteleminen auttaa hahmottamaan sitä. Esimerkiksi musisoidaanko päiväkodissa joka päivä? Entä kotona?

5.4 Opetustilanne

Opetustilanteella tarkoitan tässä yhteydessä sitä aikaa, jonka opettaja viettää oppilaan kanssa luokassa. Koska kirjoitan yksilöopetuksen näkökulmasta, en tuo esiin ryhmätuntien sisältöjä. Kerron myös oppilaan kohtaamisesta ja eheän opettaja—oppilassuhteen tärkeydestä, sekä myönteisten tunteiden tärkeydestä.

5.4.1 Eheä kasvatussuhde

Eliisa Leskisenoja (2017) toteaa hyvin opettajilla olevan ammattivelvollisuus rakentaa myönteinen kasvatussuhde jokaisen oppilaan kanssa tämän kyvyistä ja persoonasta riippumatta. Opettajan täytyy uskoa oppilaittensa mahdollisuuksiin, löytää heistä jokaisesta hyviä vahvuuksia, huomioida asiat, joissa oppilas onnistuu ja pohtia lapsen kanssa yhdessä, missä on parantamisen varaa. On myös erittäin tärkeää osoittaa pitävänsä oppilaistaan. (Leskisenoja, 2017, s.108–110.)

Lämpimällä luokkailmapiirillä ja kiitosten ja kehujen osoittamisella suoraan oppilaan toimintaan myönteisen suhteen rakentuminen opettajan ja oppilaan välillä edistyy jo paljon. Oppilaan sinnikkyys myös lisääntyy, kun keskitytään antamaan palautetta hänen ponnisteluistaan eikä suorituksistaan. Positiivisella palautteella ja kritiikillä on hyvä olla noin 1-3-suhde, eli yhtä kritiikkiä kohden tulisi olla kolme hyvää, jotta mieleen jää päällimmäisenä hyvä. (Leskisenoja, 2017, s. 64, 165–166.)

Garamin (2000) mukaan pienet lapset ei jaksaa keskittyä kiinnostuksesta huolimatta kuin noin kymmenen minuutin pätkiä, joten pienten alkeisoppilaiden

opettajan täytyy rytmittää tuntia ja pitää osiot lyhyinä, tauot välissä. Läheinen opettaja-oppilassuhde parantaa lapsen turvallisuudentuntua ja mahdollisuuksia kehittymiseen ja kasvamiseen. Oppijalle kannattaa tarjota vaihtelevaa vaatimustasoa, mikä onnistuu yksilöopetuksessa paremmin kuin ryhmässä. Tilannesidonnaista kiinnostavuutta voi luoda huumorilla, tarinoilla ja yllätyksellisyydellä. Tämä ei hyödytä oppimista, mikäli kiinnostavat yksityiskohdat eivät ole oleellisia itse asian ymmärtämiseksi. (Garam, 2000, s. 43; Lehtinen ym., 2016, s. 165, 167, 259.)

Leskisenoja (2019) korostaa pedagogisen rakkauden tärkeyttä, sillä se saa opettajan toivomaan ja toimimaan oppilaan hyvinvointia edistävästi sekä uskomaan hänen mahdollisuuksiinsa. Tämä auttaa tilanteissa, joissa oppilas ei itse näe kehitysmahdollisuuksiaan, sillä pedagogisella rakkaudella varustettu kasvattaja on kannustava ja auttaa lasta kommunikoimalla hänelle, mitä mahdollisuuksia näkee. Lapset ovat syy siihen, miksi mennä töihin, joten sen kannattaa antaa näkyä! Myönteisen palautteen avulla lapsessa herää myönteisiä tunteita ja siten syntyy kestävä kasvatussuhde. (Leskisenoja, 2019, s. 112, 114–115, 187.)

Kaikilla ihmisillä on Leskisenojan (2019) mukaan suuri tarve tulla nähdyksi ja kuulluksi. Tämä koskee myös lapsia, ovathan he vain pieniä ihmisiä. Trogen (2020) lisää tähän, että kohtaamisen pituudella ei sinänsä ole merkitystä vaan sillä, miten kohtaamme lapsen. Hän toteaa meistä jokaisella olevan merkitystä sekä mahdollisuus ja velvollisuus pitää toisistamme huolta, ja olen tästä hänen kanssaan erittäin samaa mieltä. (Leskisenoja, 2019, s. 113; Trogen, 2020, s. 296.)

Sanna Wenström (2022) puhuu vahvuuspedagogiikan kirjansa loppusivuilla positiivisesta opettajuudesta. Sen muodostumiseksi on tärkeää tunnistaa oma aito minä, eli ihanne- tai rooliminä, ja toimia omana itsenään eri rooleissa. Tämä ei tarkoita pidättäytymättömyyttä, tahdittomuutta tai ”oon mitä oon, deal with it” - tyyppistä ajattelua, vaan itsereflektointia ja tietoista pysähtymistä asioiden

äärelle. Opettajan täytyy tunnustaa omat vahvuutensa voidakseen opettaa niitä lapsille, ja samalla myöntää myös kehityskohteensa. On hyödyllistä etsiä aktiivisesti tukea vertaisilta sekä tietoa puutteidensa kehittämiseksi, sillä vain itsensä tietoisella kehittämisellä voi tulla parhaaksi mahdolliseksi opettajaksi. (Wenström, 2022, s. 305–306.)

5.4.2 Myönteisten tunteiden merkitys

Myönteisillä tunteilla on yleisen hyvinvoinnin kannalta tärkeä rooli ihmisen elämässä, ja tämä kuuluu myös soiton opiskelun maailmaan. Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen (2017) mukaan myönteiset tunteet muun muassa auttavat keskittymään ja parantavat työmuistin toimintaa. Myös luovalle oppimiselle tärkeät aivoalueet aktivoituvat myönteisten tunnekokemusten jälkeen. Lisäksi myönteiset tunteet antavat ihmiselle energiaa ja voimaa jatkaa eteenpäin. (Uusitalo-Malmivara & Vuorinen, 2017a, s.46–49.)

Eliisa Leskisenoja kertoo positiivisen pedagogiikan oppaissaan (2017 ja 2019) myönteisten tunteiden tärkeydestä sekä negatiivisesta vinoumasta, joka värittää luonnostaan ihmisen alitajuntaa. Hän toteaa Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen tavoin myönteisten tunteiden olevan hyvinvoinnin perusta, sekä niiden edesauttavan oppilaan suoriutumista ja oppimista. Myönteiset mielialat auttavat myös luovemmassa ajattelussa ja ongelmanratkaisussa sekä ajavat ihmistä toimimaan tavoilla, jotka rakentavat hänen voimavarojaan. Hyvää täytyy myös tukea paljon enemmän kuin pahaa, sillä paha on hyvää voimakkaampi. Esimerkiksi jos kymmenen ihmistä sanoo lapselle tämän tehneen oikein ja hyvin mutta yksi antaa haukkuja, jää mieleen vain haukku. (Leskisenoja, 2017, s. 38–39; Leskisenoja, 2019, s. 18–19.)

Negatiivinen vinouma tarkoittaa ihmisen alkukantaisissa esitiedoissa toimivaa taipumusta negatiivisten asioiden muistamisesta paremmin kuin positiivisten, mikä juontaa juurensa ihmiskunnan alkuajoille, kun negatiivisten asioiden huomaaminen oli oleellista hengissä selviämisen kannalta (Leskisenoja, 2017, s. 39). Tämä on syy siihen, miksi olemme lajina selvinneet ja kehittyneet näin

pitkälle, mutta nykyään negatiivisuus on ylivilpitynyttä, kun jatkuvaa varpailaan oloa ei tarvita syödyksi tulemisen pelossa (Trogen, 2020, s. 98). Negatiivisen vinouman haittavaikutuksia on huomattavissa jo esiopetusikäisillä lapsilla, sillä iloisella mielellä olleet 4-vuotiaat selvisivät palikkatestistä paremmin kuin surumieliset ikätoverinsa (Leskisenoja, 2019, s. 19).

Vaikka negatiivinen vinouma onkin lähtökohtaisesti oppimiselle haastava, eivät vaikeat tunteet ole kuitenkaan turhia tunteita. Haastavat tunteet opettavat meille Trogenin (2020) mukaan asioita tarpeistamme ja haluistamme. Trogen kertoo myös Leskisenojan tavoin myönteisten tunteiden olevan ohikiitäviä hetkiä, joihin on tartuttava tietoisesti kiinni ja joissa on vellottava myönteisten tunnekokemusten vahvistumiseksi. Molemmat kirjoittajat myös vahvistavat oman aavistukseni siitä, että iloisella ja myönteisellä mielellä ajattelu on kirkasta, luovuus soljuu vaivatta ja sisäinen motivaatio ja suorituskyky kasvavat. (Leskisenoja, 2019, s. 19; Trogen, 2020, s. 97–99.)

Miten lapsi sitten saadaan kokemaan myönteisiä tunteita soittotunnilla? Siihen ei Leskisenojan (2019) mukaan välttämättä tarvita mitään maailmaa mullistavaa pedagogiikkaa, suuria luku-urakoita tai lapsen petaamista jatkuvaan onnistumiseen, vaan lähtökohtana toimii lämmin, positiivinen tunti-ilmapiiri. Leskisenoja neuvoo myös kuuntelemaan lasta ja välittämään hänelle uskomus omista mahdollisuuksistaan onnistua. Tällainen oppimistilanne nostaa esiin oppimisen iloa. Opettajalta oppimisen ilon toteutuminen vaatii joustavuutta, sillä jos jokin juttu lähtee lentoon, on uskallettava poiketa omista tuntisuunnitelmista ja heittäydettävä mukaan. (Leskisenoja, 2019, s. 72–74.)

Avolan ja Pentikäisen (2020) mukaan yksi tärkeä ja helppo keino positiivisen ilmapiirin luomiseksi on hymy. Hymyillessämme viestimme lapselle, että kanssamme on turvallista olla ja että hyväksymme hänet opetustilanteeseen. Hymy on myös todella helppo tapa osoittaa välittämistä. Toinen tärkeä keino on läsnäolon taito, jota jokaisen opettajan tulee harjoittaa aktiivisesti. Ihmismieli ei ole kovin taitava elämään hetkessä, vaan pyrkii menneisyyden virheiden ja

tulevaisuuden haasteiden arvioinnilla säilyä hengissä ja osana laumaa. Jatkuva menneessä vellominen tai tulevaisuuden murehtiminen johtavat stressitilaan, jolloin aivot eivät ole optimaalisessa tilassa oppimisen tai hetkessä elämisen kannalta. Stressaantunut lapsi ei kykene tavalliseen tapaansa painamaan asioita mieleensä, sillä aivojen hippokampuksen alue on hyvin altis stressiaktivoitumiselle. Lapsen stressikokemusta kykenee helpottamaan olemalla kannustava ja läsnä oleva aikuinen. (Avola & Pentikäinen, 2020. s. 168–169, 180–181.)

6 Kootut vinkit

Tähän lukuun kokoan työssäni esittelemiä tärkeitä pointteja, huomion kohteita sekä yleisiä vinkkejä. Niitä saattaa olla haastava poimia tekstin joukossa, joten tässä luvussa ne ovat helposti lähestyttävässä muodossa.

6.1 Soittotunnille

Soittotunnilla suoraan käytettävissä olevia vinkkejä (ks. kuva 8) työssäni on ehkä eniten, sillä soittotunti on tärkeä osa opettajan ja oppilaan keskinäistä vuorovaikutusta. Esiopetusikäisillä kun ei todennäköisesti vielä ole viestimiskeinoja, jolloin soittotuntien ulkopuolinen kontakti jää opettajan ja oppilaan vanhempien välille.

Kuva 8: Vinkkejä soittotunnille.

Nämä vinkit tulevat itselläni varmasti hyödylliseen käyttöön tulevalla opettajan urallani ja uskon, että muutkin voivat niistä hyötyä.

6.2 Henkilökohtaiseen kasvuun

Seuraavaksi listaan työstäni keinot (ks. kuva 9), joilla opettaja voi edistää henkilökohtaista kasvuaan. Nämä ovat vain ehdotuksia, jotka koen itse itselleni tärkeiksi kehityskohteiksi koko loppuelämäkseni. Kaikki näistä ovat muuttuvia ja jatkuvasti kehittyviä aloja, eikä minkään niistä osalta voi oman näkemykseni mukaan siis olla koskaan valmis.

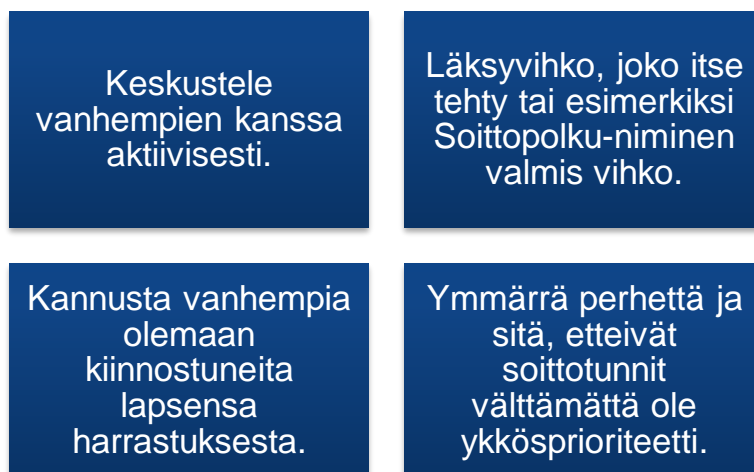

Kuva 9: Vinkejä opettajuuteen.

Henkilökohtainen kasvu ei välttämättä ole jokaiselle opettajalle se tärkein keskittymisen kohde, mutta itse pidän sitä suurena osana pedagogisen käyttöteoriani jatkuvaa kehittämistä. Jokainen oppilas on oma persoonansa, eikä kahta pientä huilistia voi useinkaan opettaa täysin samalla tavalla.

6.3 Yhteistyöhön kodin kanssa

Perheen ja soitonopettajan välinen kommunikaatio on mielestäni yksi tärkeimpiä asioita pienen lapsen soittoharrastuksessa. Ilman sitä ei kotona harjoittelu tuota tulosta, kun vanhemmat eivät tiedä, mitä soittotunnilla on tehty, eikä soittotunnilla myöskään voida huomioida kotielämän tapahtumia. Alle (ks. kuva 10) olen listannut muutamia työssäni esiintyneitä keinoja kotiväen kanssa kommunikoinnin avuksi.

Kuva 10: Vinkkejä vanhempien kanssa kommunikointiin.

Läksyvihot saattavat olla monenkin opettajan mielestä työläitä täyttää, varsinkin jos ne tekee käsin. Lapset kun harvemmin osaavat itse kirjoittaa omat läksynsä. Läksyvihoa tulisikin pitää enemmän opettajan ja lapsen vanhempien välisenä kommunikaation välineenä kuin muistutuksena lapselle, mitä hänen piti kotona tehdä. Yksi vaihtoehto itse vihon tekemisen sijaan on Katri Kaiholan ja Hanna Azevedon tekemä Soittopolku-vihko, kuvitettu työvihko soittotunneille, joka sisältää läksysivut koko lukuvuodelle sekä tavoitetehtäviä, joita saa värittää aina jonkin tavoitteen saavutettuaan.

7 Pohdinta

Työtä tehdessäni sain tutkimuskysymyksilleni vastauksia, joita osasin joissain määrin jo odottaakin. Sain vahvistuksen ajatuksilleni musikaalisuuden periytyvyydestä sekä positiivisen pedagogiikan merkityksestä. Käsitökseni musikaalisuudesta hioutui tutkimukseni aikana. Löysin myös paljon uutta tietoa luontenvahvuuksista sekä lapsen yksilöllisistä lahjakkuuksista.

Mitä musikaalisuus on? -kysymykseni kautta lähdin tutkimaan alun perin musikaalisuutta nimenomaan periytyvänä tekijänä, mutta lähteiden mukaan kyseessä onkin yhdistelmä sekä perimää että ympäristön vaikutuksia. Luontenvahvuuksista musiikilliselle tekemiselle suotuisimmiksi paljastuivat

mielestäni sinnikkyys, luovuus, itsesäätely, oppimisen ilo sekä innostus. Muutkin luontevahvuudet ovat toki avuksi, mutta nämä viisi nousivat omista pohdinnoissani kärkeen.

Luontevahvuudet olivat itselleni suhteellisen tuore käsite ennen opinnäytetyöni aiheen valintaa, niitä ei oltu sivuttu kuin ihka ensimmäisellä opettajuutta käsittelevällä luennolla. Aiheesta löytyi mukavasti tietoa, mutta olisin voinut hyödyntää enemmän myös internet-lähteitä sekä englanninkielisiä artikkeleita. Luontevahvuuksista oli helppo valita musiikilliselle tekemiselle suotuisimmat, mutta harjoitusten löytäminen ja soveltaminen soitonopetuksen maailmaan tuotti haasteita.

Yksi tärkeimpiä tutkimuskysymyksiäni oli, miten luoda polkua kohti kestäväää musiikkiharrastusta. Vastaus yllätti minut yksinkertaisuudessaan: ei vaaditakaan suurta määrää työtä ja lapsen positiivista manipulointia, vaan mukavan soittotuntikokemuksen luominen parhaimmillaan riittää. Toki pitkäkestoiseen harrastamiseen vaaditaan paljon muutakin, kuten vanhempien ja ystävien tukea ja klassisessa musiikissa myös rahaa, mutta lämmin, välittävä opettaja kantaa lapsen motivaation syntymisessä suhteellisen pitkälle.

~~Tätä jatkaen~~ Löysin useita keinoja tukea lapsen omaa, yksilöllistä lahjakkuutta sekä löytämään lapsen vahvuuksia musiikissa. Keinoja näkyy listattuna luvussa 6. Valtaosa tekemistäni vahvuusharjoitteista ja -avuista tulee kyllä käyttöön tulevalla urallani, toki niitä täytyy hieman visuaalisesti hienosäätää. Työtä varten tein vain mustavalkoiset versiot, mutta todellisiin, luokkani seinälle päätyviin versioihin haluan värejä.

Toteutuksena opinnäytteeni on hyvin pitkälti pintasukellus kirjallisuuteen, ja olisin voinut käyttää tutkimuskeinoinani muutakin kuin pelkkää lukemista. Positiivisen pedagogiikan asiantuntijoiden haastattelu soitonopetusmaailmassa olisi tuottanut todennäköisesti sellaisia näkökulmia, joita en itse koulumaailmaan perustuvan lähteistöni pohjalta ole osannut huomioida.

Opinnäytteen tekemisen aikana opin todella paljon esiopetuksen maailmasta, positiivisesta pedagogiikasta sekä lasten kehityksestä. Sen lisäksi opin paljon myös itsestäni. Keskittymiseen, läsnä olemiseen ja sisäisen puheen positiivisempaan suuntaan kehittämiseen löysin harjoitteita, joita minun tulisi varmasti itsekkin tehdä. Niinpä tämän työn lukeminen voisi olla hyödyllistä niin uusille kuin vanhemmillekin opettajille, jotka haluavat laajentaa tietouttaan ja käsitystään pienten lasten opettamisesta.

Lähteet

Avola, P. & Pentikäinen, V. (2020). *Kukoistava kasvatus – positiivisen pedagogiigan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja*. BEEhappy Publishing Oy.

Garam, L. (2000). *Lahjakkaan viulistin kasvatus*. Helsinki: Yliopistopaino.

Lehtinen, E., Vauras, M. & Lerkkanen, M-K. (2016). *Kasvatuspsykologia*. PS-kustannus.

Leskisenoja, E. (2017). *Positiivisen pedagogiikan työkalupakki*. PS-kustannus.

Leskisenoja, E. (2019). *Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa – Toteuta käytännössä*. PS-kustannus.

Levitin, D. (2010). *Musiikki ja aivot. Ihmisen erään pakkomielteiden tiedettä* (suom. Paukku, T). Hakapaino. (Alkuperäisteos julkaistu 2006)

Mullola, S. (2013). *Temperamentti – oppimisen yksilöllinen instrumentti*. Teoksessa Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E. & Viitasalo-Korolainen, E (toim.), *Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa* (s. 58—86). Juvenes Print.

Numminen, A. (2013). *Riittävän hyvät musiikkitaidot?* Teoksessa Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E. & Viitasalo-Korolainen, E (toim.), *Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa* (s. 87—96). Juvenes Print.

Nurmi, M. (2019). *Mitä musikaalisuus on?* Vastapaino.

Ojanen, T., Ritmala, M., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. (2016). *Lapsen aika*. Sanoma Pro Oy.

Ruokonen, I. (2016). *Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka*. OY Finn Lectura Ab.

Räsänen, J. (2020). *Valitsen vahvuuden. Uuden koulun luonne, periaatteet ja mahdollisuudet. Ulkoisesta hallinnasta opastavaan vahvuuspedagogiikkaan*. Lector kustannus Oy.

Saarinen, S. (2020). *Piupalipotti. Vakautta ja virtaa vireystilojen ja tunteiden säätelystä*. MeTree Educating Oy.

Sloboda, J. (2010). *Exploring the musical mind*. Oxford University Press Inc.

Trogen, T. (2020). *Positiivinen kasvatus*. PS-kustannus.

Ukkola-Vouti, L. (2017). *Musikaaliset geenit. Hyvinvointia musiikista*. Kustantamo S&S.

Uusitalo-Malmivaara, L- & Vuorinen, K. (2017a). *Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa*. PS-kustannus.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. (2017b). *Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas*. PS-kustannus.

Wenström, S. (2022). *Kaikilla vahvuuksilla. Opas laajan vahvuusnäkökuvan käyttöön opetuksessa*. PS-kustannus.

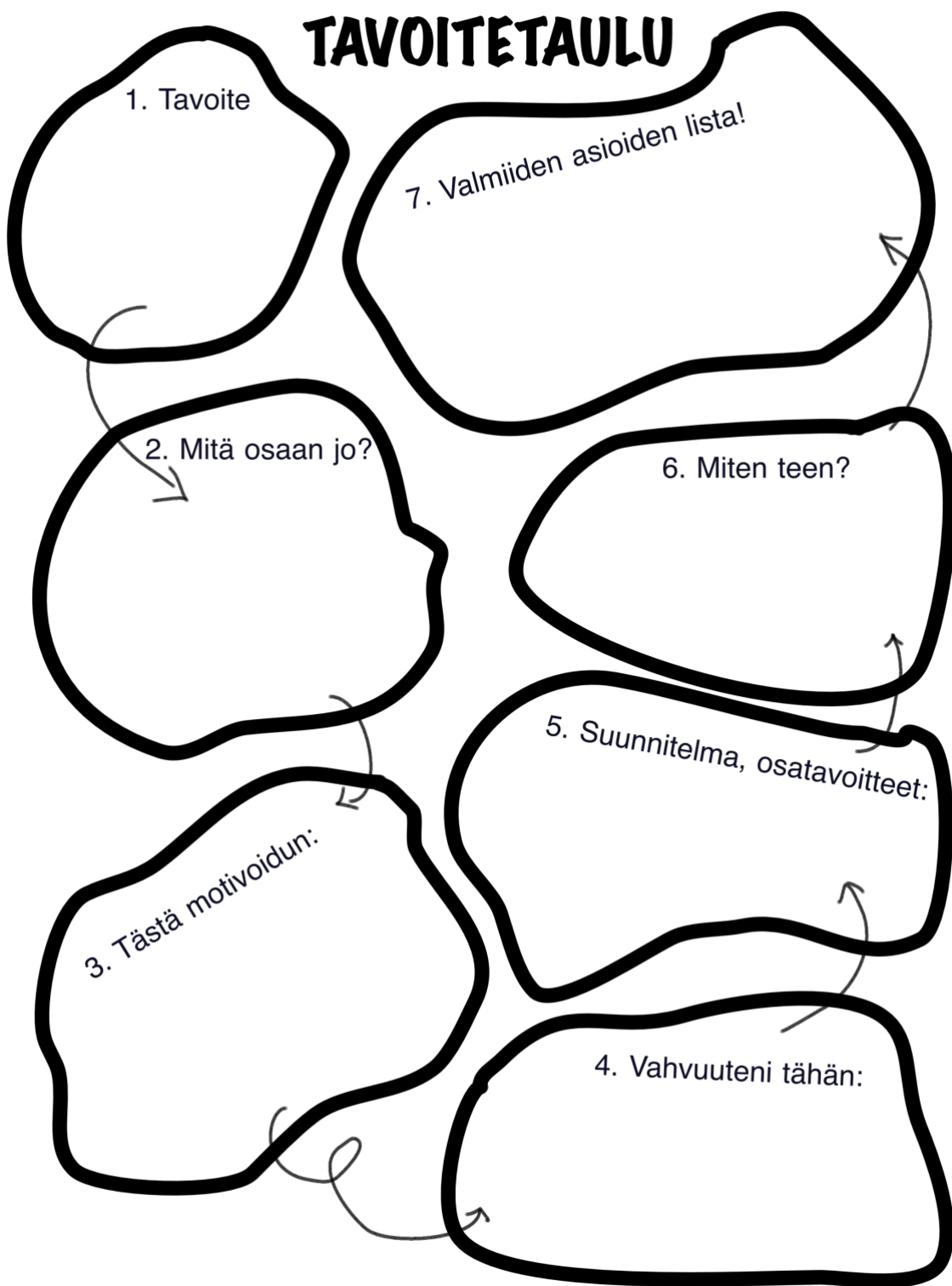
Liitteet

Tyhjä jäävuori

HARJOITTELUN JÄÄVUORI

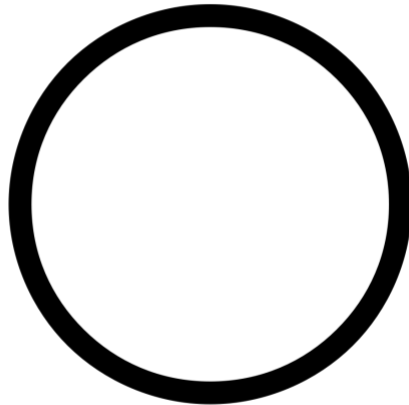

Tavoitetaulu, tyhjä

Päivän fiilis -taulu, tyhjä

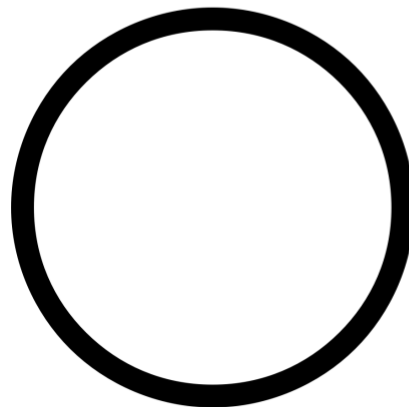
PÄIVÄN FIILIS

ILOINEN

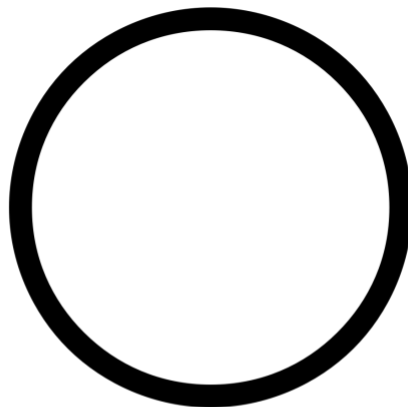
Olen hyvällä tuulella, oma itseni!
Soittaminen tuntuu hyvältä ajatukselta.

HERMOSTUNUT
Kehoni tuntuu jännittyneeltä,
jokin harmittaa. Keskittyminen
tuntuu vaikealta.

ÄKÄINEN

Jokin kiukuttaa hurjasti!
En halua tehdä mitään,
olo ei tunnu mukavalta.

UUPUNUT
Nukuttaa, haukotuttaa, haluaisin
mennä kotiin peiton alle.
Soittaminen tuntuu vaikealta,
keho ei tottele kunnolla.

